

A város az európai kulturális közösség lényegét meghatározó történelmi jelenségek egyike. Az 1955-ben megalakult Nemzetközi Várostörténelmi Bizottság, tekintettel a városfejlődés és az európai kulturális örökség kialakulása közötti szoros összefüggésre, egyik fő céljává tette az összehasonlító várostörténelmi kutatások ösztönzését. Az Európai Várostörténelmi Atlasz sorozat közreadása is ezt a célt szolgálja. Az atlaszok szerkesztésének alapelveit először a Bizottság 1968-as oxfordi közgyűlésén állapították meg; ezeket később az atlaszok szerkesztőinek 1995-ös münsteri összejövetelén tárgyalták újra és egészítették ki. Az új irányelvek szerint a részt vevő országok atlaszait az egyes városok helyrajzát feldolgozó önálló kötetek formájában kell kiadni.

A vállalkozás legfontosabb célja, hogy összehasonlító kutatásokra alkalmas forrásanyagot hozzon létre az európai városiasodás és helyrajzi változások bemutatására. Ezenkívül az atlaszokban közreadott térképanyag felhasználható a közigazgatásban, a közoktatásban és a felsőoktatási intézményekben, illetve a városok múltjára vonatkozó ismeretek népszerűsítésében. Mostanáig 18 európai ország több mint 530 városának atlasza jelent meg a Nemzetközi Várostörténelmi Bizottság égisze alatt (a teljes lista megtalálható a <http://www.ria.ie/research/ihta/European-project.aspx> címen).

A magyar történészek és térképészek már évek óta elkötelezett tagjai Bizottságunk Városatlasz Munkabizottságának. Az első magyar várostörténelmi atlasz közreadását 2010-ben a várostörténet és várostervezés nemzetközi kutatóközössége élénk érdeklődéssel fogadta. A magyar sorozat megjelent kötetei kitűnő forrásbázist jelentenek a gazdag és változatos magyar városállomány tanulmányozásához. A Nemzetközi Várostörténelmi Bizottság nevében szeretném megköszönni magyar kollégáinknak, hogy csatlakoztak kutatási programunkhoz, és gratulálok nekik az újabb kötet összeállításához és kiadásához!

Toruń, 2018. december

Roman Czaja

A Nemzetközi Várostörténelmi Bizottság elnöke
A toruńi Nicolaus Kopernikusz Egyetem tanára

Kecskemét város történelmi atlasza a Magyar Várostörténelmi Atlasz sorozat újabb darabja, amely a Nemzetközi Várostörténelmi Bizottság (Commission Internationale pour l'Historie des Villes) „Európai Városok Történelmi Atlasza” kutatási programjának keretében készül. Az atlasz anyagának összeállításában figyelembe vettük a Nemzetközi Várostörténelmi Bizottság ajánlásait és az eddig megjelent külföldi atlaszok tanulságait. Az atlasz magját egy térképtábla-tár alkotja, melyben egyrészt a történelmi állapotokat bemutató szerkesztett térképek, másrészt eredeti, többségükben eddig nem publikált, Kecskemétet ábrázoló történelmi térképanyag kapott helyet. A kísérőfüzet alapvetően két részből áll, egyrészt Kecskemét topográfiai változásait bemutató tanulmányokból, melyek a jelenkorig követik a változásokat, illetve egy adattárból, mely 1945-ig tartalmaz adatsorokat.

Köszönettel tartozunk számos intézménynek és kollégának, akiknek a segítségével ez a kiadvány nem jöhetett volna létre. A Kecskemét-városatlasz kötetéhez az alap kutatás elvégzését az OTKA T 046866 számú kutatási programja támogatta. A projekt témavezetője kezdetben Kubinyi András akadémikus volt, majd Szende Katalin vette át a program irányítását. A kiadvány megjelenését Kecskemét Megyei Jogú Város, a Kecskeméti Katona József Múzeum, a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete és az intézmény által befogadott NKFI 116594 számú kutatási projekt anyagi támogatása tette lehetővé.

A felhasznált térképes forrásanyag zömét a Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Megyei Levéltára bocsátotta rendelkezésünkre, köszönjük Gyenesei József igazgató úr támogatását, illetve Péterné Fehér Mária szakmai tanácsait, továbbá Mudri Andor technikai segítségét is.

A további térképes anyag rendelkezésre bocsátásáért köszönet illeti a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárát, az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárát, a Hadtörténelmi Intézet Térképtárát és a Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltárát.

A kötet illusztrációs anyaga nem állhatott volna össze a Kecskeméti Katona József Múzeum, a Zempléni Múzeum Képeslaptára, a Fortepan.hu, a Néprajzi Múzeum és a Magyar Fotográfiai Múzeum segítségével. A kecskeméti címerek fejlődésének bemutatását szemléltető táblát a Pazirik Kft. és Pánya István készítette, nagyon hálásak vagyunk a megjelentetés lehetőségéért. A kötetben szereplő fotókat Borsos Szilárd, Belényesy Zsófia és Dóka Richárd készítették, köszönet a professzionális fényképekért.

Köszönjük a szerkesztett térképek elkészítésében Szemerey Anna, Tolnai Katalin, Nagy Béla és Faragó Imre munkáját. Köszönjük továbbá az MTA BTK Történettudományi Intézet tudományos információs témacsoport munkatársainak, különösen a témacsoport vezetőjének, Kovács Évának a kötet előkészítésében nyújtott segítségét, valamint Horváth Imrénének a kiadvány tördelését.

The town represents a historical phenomenon that defines the essence of the European cultural community. The International Commission for the History of Towns founded in 1955, aware of the relationship between urban development and formation of European cultural heritage, made it its aim to promote comparative studies. The publication of the *European Atlas of Historic Towns* series is intended to serve this aim. The guiding principles behind the atlas editions were generated at a conference in Oxford in 1968; they were later discussed and completed in 1995 at a conference of Atlas editors held in Münster. Based on the new guidelines, the national atlases are to be issued in the form of separate volumes devoted to individual towns.

The most important aim of the venture is to create a source base for comparative research on the urbanisation of Europe and spatial changes within urban centres. Moreover, the cartographic material included in the Atlases also has additional value. It may be used for municipal planning, as teaching material in schools and institutions for higher education, and to popularise knowledge about the past of cities for the wider public. Atlases for more than 530 towns in 18 European countries (see the list of atlases: <http://www.ria.ie/research/ihta/European-project.aspx>) have been published so far under the patronage of the International Commission for the History of Towns.

Hungarian historians and cartographers have actively engaged in the activities of the Atlas Working Group of our Commission for many years. The international research community of urban historians and urban planners greeted the publication of the first volume of the Hungarian Atlas of Historic Towns in 2010 with great interest. The volumes of the Hungarian series provide an excellent source base for research on the rich and diverse urban landscape of Hungary. On behalf of the International Commission for the History of Towns I would like to thank our Hungarian colleagues for joining our project and congratulate them on having prepared another volume.

Toruń, December 2018

Roman Czaja

President of the International Commission for the History of Towns
Professor of Mediaeval History
at the Nicolaus Copernicus University in Toruń

The Historic Atlas of Kecskemét is the latest item in the series of the Hungarian Atlas of Historic Towns, an undertaking which follows the plan set up by the International Commission for the History of Towns (*Commission Internationale pour l'Historie des Villes*). When compiling the maps and texts for the present atlas, we built on the recommendations of the International Commission for the History of Towns and on the experiences of other countries publishing such atlases. The core of the atlas is formed by selected map plates comprising growth-phase maps of different historical periods, and the reproductions of early maps representing Kecskemét, the majority of which have not been published anywhere else, so far. The accompanying booklet consists of two parts: studies discussing the topographical development of Kecskemét to the present day as well as a gazetteer containing data sets up to 1945.

We are indebted to many institutions and colleagues, without whose help this publication would not have been materialized. The basic research for the Historic Atlas of Kecskemét was supported by the research grant No. T 046866 of the OTKA. The project was initially supervised by András Kubinyi, member of the HAS, and was later taken over by Katalin Szende. The publication of the present volume was made possible by the financial support of the Municipality of Kecskemét, the Katona József Museum of Kecskemét, the Institute of History at the Research Centre for Humanities of the Hungarian Academy of Sciences, and the research program No. K 116594 of the National Research, Development and Innovation Office, hosted by the latter institution.

A considerable part of the early maps used for the volume were provided by the Archives of Bács-Kiskun County. Our thanks go to József Gyenesei, director, for his support, to Mária Péterné Fehér for her professional advice, and to Andor Mudri for the technical assistance. For further cartographical material, thanks must also go to the National Archives of Hungary, the National Széchényi Library, the Cartographic Collection of the Institute of Military History and the Central Archives of the Hungarian Province of the Piarist Order.

We would not have been able to gather the illustrations of the volume without the help provided by the Katona József Museum of Kecskemét, the Collection of Postcards of the Zemplén Museum, the Fortepan.hu, the Ethnographic Museum, and the Hungarian Museum of Photography. The plate showing the development of the coats of arms of Kecskemét was made by the Pazirik Ltd. and István Pánya, to whom we are very grateful for the possibility of reproducing it here. The photos in the volume were taken by Szilárd Borsos, Zsófia Belényesy and Richárd Dóka. We would like to thank them for the professional photographs.

We would also like to thank Anna Szemerey, Katalin Tolnai, Béla Nagy, and Imre Faragó for preparing the edited maps. Our thanks also go to the Research Assistance Team of the HAS RCH Institute of History for

A tanulmányok angol fordítását Szilágyi Magdolna készítette, neki nemcsak ezért, hanem a kiadás előkészítésében, valamint a szerkesztésben nyújtott segítségével is hálával tartozunk. Az angol fordítás lektorálásában Anngret Simms és kollégája, Christopher Chevallier lekötözött szívésségére támaszkodhattunk.

Köszönjük továbbá a Katona József Múzeum részéről Török Zoltánné munkáját, amellyel a megjelentetés adminisztratív háttérét biztosította. Végül, de nem utolsósorban köszönet illeti a közreműködő szerzőket, Szilágyi Zsoltot és Belicza Györgyöt.

Bízunk benne, hogy a most megjelenő kecskeméti atlasz a hazai és nemzetközi tudományos élet számos ágának képviselői mellett a város-tervezők, műemlékes szakemberek, építészek, a középiskolai diákok és egyetemi hallgatók, a helytörténészek, valamint a város minden polgára érdeklődésére számot tart majd.

Budapest, 2018. december

Dr. Rosta Szabolcs
igazgató
Kecskeméti Katona József Múzeum

Dr. Sárosi Edit
szerző
Budapesti Történeti Múzeum

their work, especially to Éva Kovács, head of the team, for her help in the copy-editing of the volume, and to Imre Horváth, for the page layout.

The studies were translated into English by Magdolna Szilágyi. We are also grateful to her for her help in the preparation of the publication and for editing. We are much indebted for the generosity of Anngret Simms and her colleague, Christopher Chevallier for the proofreading of a fair part of the English translation.

Our sincere thanks go to Katalin Török at the Katona József Museum for the administrative background of the publication. Last but not least, thanks must also go to the contributing authors, Zsolt Szilágyi and György Belicza.

We are convinced that the present volume of the Historic Atlas of Kecskemét will be welcome by scholars of various disciplines in Hungary and abroad, as well as by town planners, monumental professionals, heritage officers, architects, students of secondary schools and universities, local historians, and all the citizens of the town.

Budapest, December 2018

Dr. Szabolcs Rosta
director
Katona József Museum of Kecskemét

Dr. Edit Sárosi
author
Budapest History Museum